

Helbing Ferenc eredeti rajza.

SZERB BETÖRÉSEK.

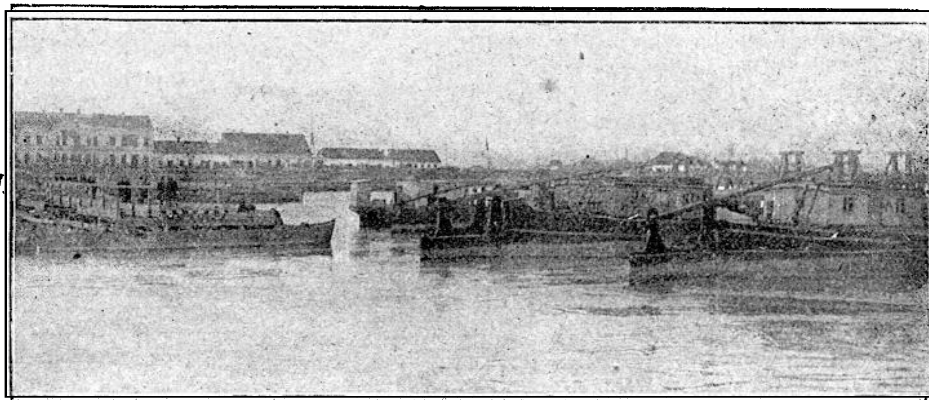
Mikor hadvezetőségünk augusztus közepe után megállította szerbiai támadó hadjáratunkat s az egyik déli hadsereget északra, az oroszok ellen rendelve, délen maradt összes csapatainkat védekező magatartásra utasította, az ellenség területére behatolt összes csapataink visszavonultak a Száva és a Drina akadályvonala mögé s csak ötödik hadseregünknek egy minden fegyvernemből alakult különítménye maradt szerb területen, Loznícánál, hogy a Drina-folyó szerbiai partján emelkedő Gucsevo-hegyhátat továbbra is tartsa. Ennek a hegyhátnak ugyanis nagy jelentősége lehetett újabb szerbiai támadó hadjáratunk esetén, mert a Drinának ezen a részén uralkodik s mint híd, biztosíthatta csapatainknak a folyón való újabb átkelését. Összes egyéb csapataink a határfolyókon innenre húzódtak s megfelelő előőrsöket állítva fel a határok mentén, hátrább fekvő táborhelyeken telepedtek le. Az augusztus 20-án és a következő napokban végrehajtott általános visszavonulásunk után a déli harctér szerbiai részén úgyszólván teljes nyugalom állott be. Mi defenzívára szorítkoztunk, a szerbek pedig nem támadtak. Az augusztusi harcok nyilvánvalóan súlyos veszteségeket okoztak a szerb hadseregnek, nem egy csapatkeretüket megbontották, sok hadiszerüket elfogyasztották. Mindennek helyrehozására a szerb hadseregnek pihenő kellett. Ámde ezután is nehezen gondolhattak a maguk határain túl terjedő offenzívára. Hisz hirtelen visszavonulásunk okát, mely a szerb hadvezetőség

seget lepte meg a legjobban, nem tudhatták mindjárt. Csak azzal voltak tisztában, hogy a visszavonulást nem a szerb hadsereg idézte elő, hanem másvalami ok. Valóban, a szerb hadvezetőség tartózkodott is minden offenzív vállalkozástól közel két héten keresztül. Mint mindenütt a nagyvilágon, Szerbiában is az északi nagy mérkőzést figyelték, amely monarchiánk és Oroszország között szerbiai visszavonulásunkkal egyidőben kezdődött meg.

A kraszniki, niedrzvica-dusai, zamoscsi, komarovi győzelmek híre nem voltak alkalmas arra, hogy a szerb hadvezetőség offenzív kedvét felkeltse. A közben megindult lemergi csata folyamán azonban az orosz hadvezetőségnek természetes igyekevése volt, hogy újabb magyar és osztrák csapatoknak az északi harctérre való felvonulását megakadályozza. Ezt a célt legkönnyebben úgy lehetett elérni, ha a monarchia déli részeit fenyegetik ellemséges támadással. Hisz ebben az esetben a politikailag érzékeny déli határvidékek biztonságáért nemcsak ott kell tartanunk a még ottlevő haderőket, hanem esetleges egyéb tartalékokat sem küldhetünk északra, azokat is a déli harctérre kell irányítanunk.

Ezt a helyesnek tetsző számvetést még tetszetősebbé tette a lemergi csata első szakának menete. A szerb hadvezetőség állandó érintkezésben állott az oroszokkal és idejekorán tudhatta meg első visszavonulásunkat Lemberg mögé, tudhatta az orosz haderők roppant számbeli túlsúlyáról; tudhatta azt, hogy szövetségeseink, Olaszország kétszínű magatartása miatt elsőrendű sorkatonaságunk egy része tétlenül áll az olasz határokon s onnan el nem mozdít-

ható. Mindebből egyszerű számvetéssel megállapíthatták, hogy a szerb és montenegrói haderők jelentékeny számbeli túlsúlyban vannak azok felett a csapatok felett, amelyeket a monarchia a Szávánál, a Drinánál és a dalmát-hercegovinai szögletben hagyhatott. Ha tehát egyszerre több ponton indul meg a támadás, akkor lehetetlennek látszott, hogy a közutak és vasúti összeköttetések tekintetében elmaradott s különben is széttagolt, zezzugos déli határaink valamelyik pontján a támadás ne sikerüljön. Kétségtelennek látszik továbbá, hogy a szerbek titkos hírszolgálat, mindenféle kémeik jelentése is biztató volt az ilyen vállalkozásra.

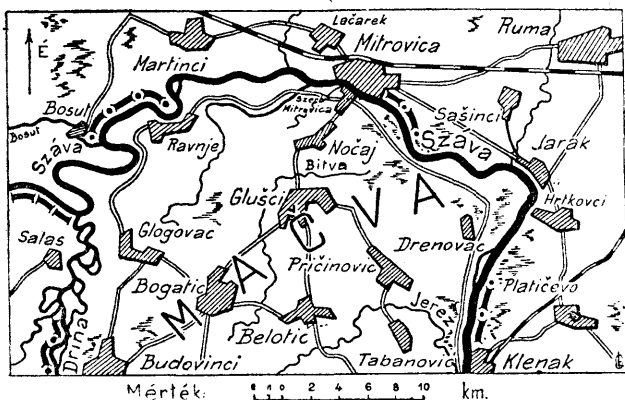

Szerb-Mitrovica.

Révész és Biró felvétele.

Orosz ösztökélés, a feladat látszólagos könnyűsége, siker esetén a kínálkozó zsákmány és nagy dicsőség, a Balkán többi országára s egyéb semlegesekre várható hatás, végül pedig az előző balkáni háborúból megmaradt szerb önteltség: valamennyi ok külön és együtt megteremtette a szerb-montenegrói offenzívát határaink ellen. Csakhogy miképpen az indítóokok, amelyekből ez az offenzíva megszületett, nem voltak valóban katonai természetűek, a támadás végrehajtása is a kellő stratégiai megfontolás és egység nélkül történt. Így hát nem lehet rendszeres szerb ellenoffenzíváról beszélni, hanem csak nagyobb csapattestekkel végrehajtott portyázó kalandokról, betörésekről, amelyeket már a hadi érdekeken kívül eső célzataik is megkülönböztetnek az igazi hadműveletektől.

Igy kezdődött meg a déli háborúnak egy új szaka szeptember első napjaiban, amikor Magyarország déli határain, a Dunánál és a Szávánál, valamint Bosznia és Hercegovina keleti és déli határain mindenütt úgyszólván egyszerre szerb és montenegrói csapatok jelentek meg. Rendszer annyiban volt ezekben az egymástól messzire szétszórt betörésekben, hogy egyik a másikat látszat szerint elősegítette. Arra ugyanis alig lehetett gondolni, hogy az osztrák-magyar déli hadsereg minden ponton egyszerre szállhasson szembe a határainkon betörő ellenséges csapatokkal. A szerbeket és a montenegróiakat tehát kecsgettette a remény, hogy legalább néhány ponton sikert érhetnek el. Az ilyen kalandor-stratégia, amely az erőket szétszórja, ahelyett hogy egyetlen komoly hadászati mérkőzésre egyesítené, természetesen nem arathat sikert céltudatos hadvezetéssel szemben. Okozhat zavart, pusztulást azokon a vidékeken, amelyekre az ilyen betörés kiterjed, de eredménnyel nem jár, s mint azt a keletporoszországi orosz betörések példája is mutatja, végül a betörő csapatokra válik végzetessé.

198 A Száva-Drina-szöglet.

•A Nagy Háború eredeti rajza.

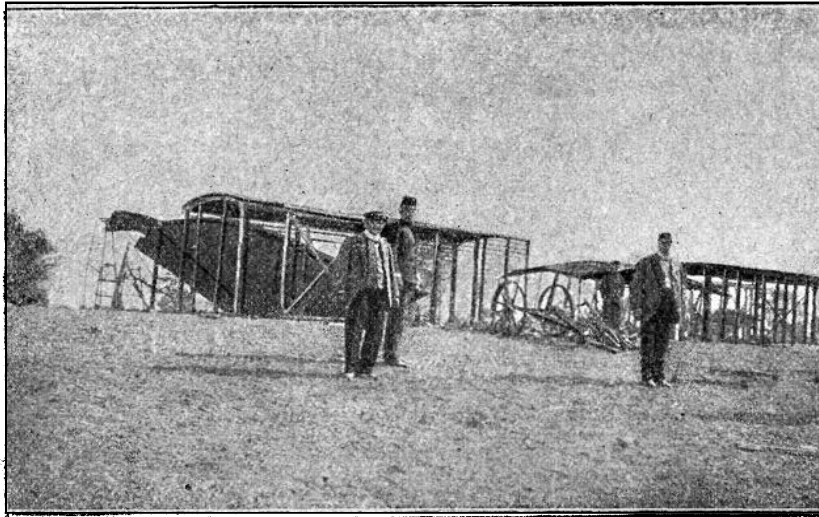
A TIMOK-HADOSZTÁLY BETÖRÉSE.

Az első szerb betörés meglepetésszerűen történt a Száván át, Mitrovicánál. Mialatt a Drinamentén és a montenegrói határokon állandóan kisebb előretörések nyugtalanították határvédő csapatainkat, a szeptember 5-ikéről 6-ra hajló éjjelen a Drina—Száva-szöglet legészakibb kiszögellésénél, Mitrovicánál ágyúzás indult meg a szerb partról. A gránátok végigszántották Mitrovica városkát és környékét, ahol csak előőrseink voltak, míg a főcsapatok és tüzérségünk a Száva vonalától hátrább eső falvakban pihentek. A nagy ágyúzás közben éjjel

A Timok-divízió megsemmisítése Mitrovicánál, 1914 szeptember 7-én.

Dressel A. rajza.

Szerb ágyútűz által felgyújtott vasúti kocsik megmaradt vasúza Klenak állomásán.

»A Nagy Háború« eredeti felvétele.

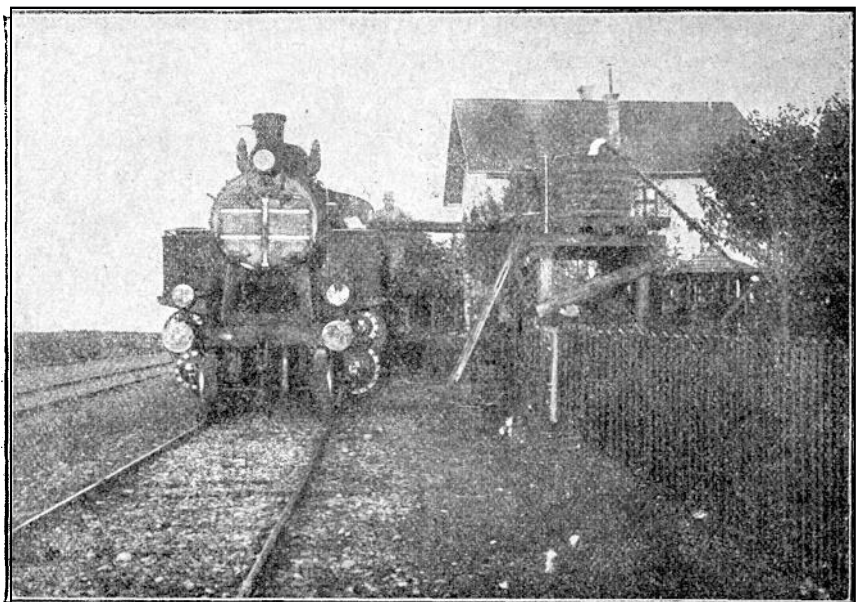
11 órakor mintegy háromszáz főnyi komitációs-banda jelent meg a Száva innenső partján. Mint utóbb kiderült, Maties Lyubo hírhedt komitációs-főnök emberei voltak, akik észrevétlenül csónakon keltek át a folyón. Előőrseink erre a túlerő elől utasításukhoz képest visszavonultak, annyival inkább, mert közben a szerbek acélpontonokból, amelyek a mieinknél sokkal kisebbek, Mitrovica és a vele szemközt levő szerb Szerb-Mitrovica között hidat vertek, amelyen szerb gyalogság, némi lovaság, legvégül francia gyorstüzéllőgyűkkel felszerelt tüzérség, összesen mintegy 15.000 ember vonult át Szlavónia földjére. A szerbek, akik nyilvánvalóan értesülve voltak arról, hogy azon a vidéken aránylag gyengébb erőink, nagyjából népfelkelő-alakulatok vannak, mindjárt az átkelés után, amelyet reggelre fejeztek be, két oszlopban megindultak a Szávától mintegy 20 kilométernyire fekvő Ruma várca felé. Alighogy a Száva partvidékének sok helyütt posványos láposából kibontakoztak, egyszerre három oldalról váratlan heves tüzelés fogadta őket.

Hadvezetőségünk ugyanis, amikor az előőrsök jelentéséből a szerbek átkeléséről és előnyomulási irányáról értesült, felhasználva a partvidékkel szomszédos vidék terepalakulását, az összes csapatokat a

szávaparti lapályt szegélyező erdőkbe és dombok mögé vonta vissza, ahol a mieink jól elrejtve úgynevezett lesállást foglaltak el. Az ellenséget csak mindenfelől előretolt kisszámú megfigyelő járőrök tartották szemmel, úgy hogy a szerb felderítők azt jelenthették parancsnokuknak, hogy ellenséget schol sem találnak. Holott ekkor csapataink egy része már készenlétben várta az ellenséget. A nagyszerűen megválasztott lesállás, majd utóbb a szerbek kétoldali átkarolása Krausz Alfréd altábornagy műve, aki ekkor hadosztályával Péterváradtól délre, a Szerémségben állott. Mikor Mitrovica felől megkapta a jelentést

a szerbek betöréséről, azonnal intézkedett, hogy a Mitrovica—Ruma közötti szakaszon álló gyengébb erők rejtett védelmi állásban fogadják az ellenséget s tartsanak ki, amíg a túlerővel szemben kellő megerősítés érkezik. A nagyobbára horvát, osztrák és magyar népfelkelőkkel álló előretolt csapatok, mihelyt északról megérkezett a reichenbergi osztrák gyalogezred, megkezdték a támadást a mitrovica—rumai országúton vonuló szerbek ellen.

Az elbizakodottságukban még a felderítő szolgálat alapelemeit is semmibe vevő szerbek között szörnyű zavart lámaszlott a három oldalról egyszerre megdördülő tüzelés, amely

Vasúti végállomás Nikinciben, amelyet vasúti ezredünk a Timokdivízió megsemmisítése után 1914 szeptember 14-én épített.

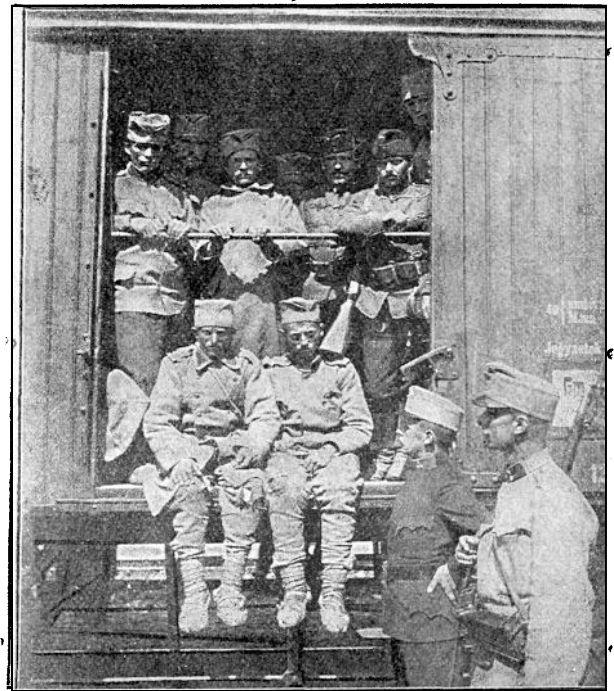
»A Nagy Háború« eredeti felvétele.

soraikban nagy kárt tett. Gyalogságuk kénytelen volt az itt-ott kukoricásföldekkel tarkított lapályon, teljesen fedetlen területen felfejlődni, tüzéségük pedig, mely ezen az áttekinthető területen fedezéket nem talált, a láthatatlan ellenfelet pedig tűz alá nem foghatta, kénytelen volt azonnal menekülni, anélkül, hogy a megindult ütközetbe beleszólt volna. El kell ismerni, hogy a szerbek ebben a végzetes helyzetben bátran viselkedtek. Az első meglepetés és zavar elmúltával megpróbáltak rendszeresen védekezni. Rögtönzött lövészárkokat ástak és szívós ellentállást fejtettek ki. Harcvonaluk az említett országot mentén húzódott végig s különösen jobb szárnyán, a Ruma felőli oldalon volt erősen biztosítva. Ebben az állásban folytatódott azután a harc, amely kora délelőtt kezdődött, közel délután 4 óráig.

Csapatunk ez idő alatt olyan öldöklő tűz alá fogták a szerbeket, hogy végére is megintogtak a megritkult sorok s a szerbek egy-egy része menekülni kezdett. Ebben a pillanatban eddig jól fedett csapatunk hatalmas lendülettel kitörtek rejtekükből s szuronyrohamunk elöl a szerbek megfutottak. A menekülő szerbség természetesen a Száván át keresett egerutat. Itt azonban újabb meglepetés érte őket: gyalogságunk egy része az ütközet közben nagy megkerülő mozdulatot végzett, a menekülővel egyidőben ért a folyóhoz s a Száva partján megtorlódott szerb tömeget irtóztatós tüzelés alá fogta.

Krausz altábornagy ugyanis még a délelőtt folyamán elrendelte, hogy a 92-ik közös gyalogezred, mely a harc színhelyétől kelet felé, tehát Zimony irányában táborozott, azonnal nyomuljon előre Jarak felé, amely száva-parti község Rumától délre, tehát a szerbek harcvonalának háta mögött fekszik. A megkerülő és hátra támadó ezred éppen legjobbkor érkezett: délután 4 óra tájt, amikor a szerb hadsorok már megintogtak a nagy veszteségek, valamint azon balhit hatása alatt, mintha a mi részünkön túlerő volna. A hátráló szerb csapatokat a 92-ik közös gyalogezred két zászlóaljja azonnal megtámadta. A támadás keletről nyugat felé irányult, tehát a visszazönlő szerbeket részben oldalukban, részben hátukban érte. Ezalatt egy harmadik zászlóalj azt a parancsot kapta, hogy a szerbek háta mögött nyomuljon előre a Száva-folyóig s foglalja el vagy legalább is rombolja szét a szerbek hadihídját s így vágják el a szerbek visszavonulásának útját.

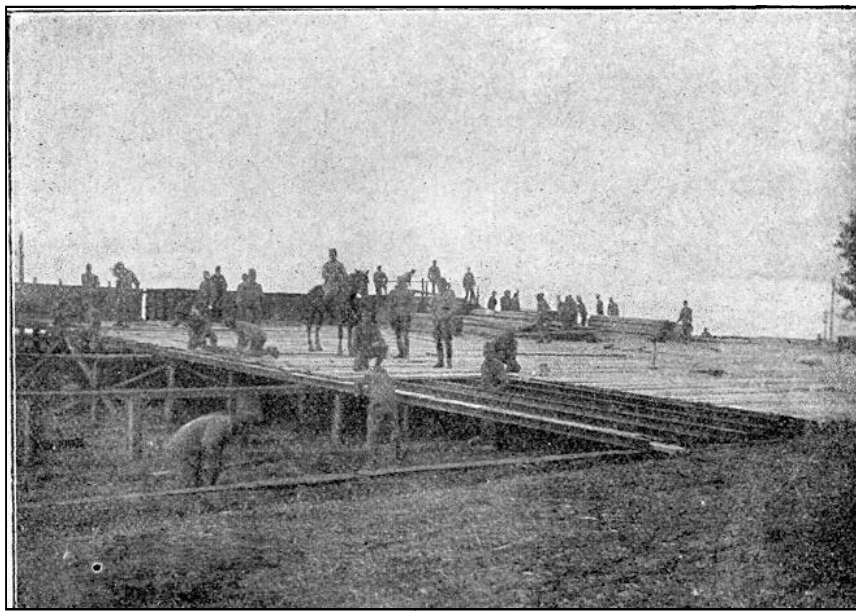
Mind a két hadművelet önmagában döntő jelentőségű volt, de még jelentősebbé vált a

Foglyok a Timok-divízióból.

Bálint Janos felv.

taktikai gondolat elszánt végrehajtása folytán. Az oldaltámadást végző két zászlóalj ugyanis Jarak falun áthatolva azonnal megtámadta a szerbeket. A szerbek eleinte itt is védekezni próbáltak, de ez az oldaltámadás, mely a mi félkörben üldöző és reggel óta harcoló csapatainkat is új lelkesedésre tüzelte, teljessé tette soraikban a fejvesztettséget. Most már ellenállhatatlan rémület lett úrrá rajtuk, lemondtak a védekezésről is, abbahagyták a tüzelést és vad iramban özönlöttek a híd felé. Itt azonban már nagy torlódást s a mi hátbatámadó zászlóaljunkat találták. Ez a zászlóalj ugyanis gyors menetben tört előre s a korai alkony beálltával elérve a híd tájékát, szuronyrohammal áttörte a hidat védő szerb csapat vonalát s egészen közelről, 120 lépés távolságról gyors tüzelést indított a hídfőnél és a hídon megtorlott szerb tömegek kellős közepébe. Növelte a zavart, hogy a keskeny ponton-híd közepén elakadt egy ágyú s elzárta a menekülő csapatok útját. Irtóztatós kavarodás támadt erre. Az emberi rémületnek leírhatatlan jelenei játszódtak le az ekkorra már egészen besötétett tájékon. A parton megtorlott és még egyre oda érkező szerbek egy-egy csoportja erre a part mentén nyugati irányban, Mitrovica felé próbált menekülni, de akkorra már a nyugati átkarolást is befejezték csapataink: a Timok-hadosztály egészen nekiszorult a Szávának. Ám azért a szerbek még mindig

Vasúti ezredünk 1914 szept. 12-én rakodót épít a nikincii vasúti állomáson.

»A Nagy Hábortól«
eredeti felvétele.

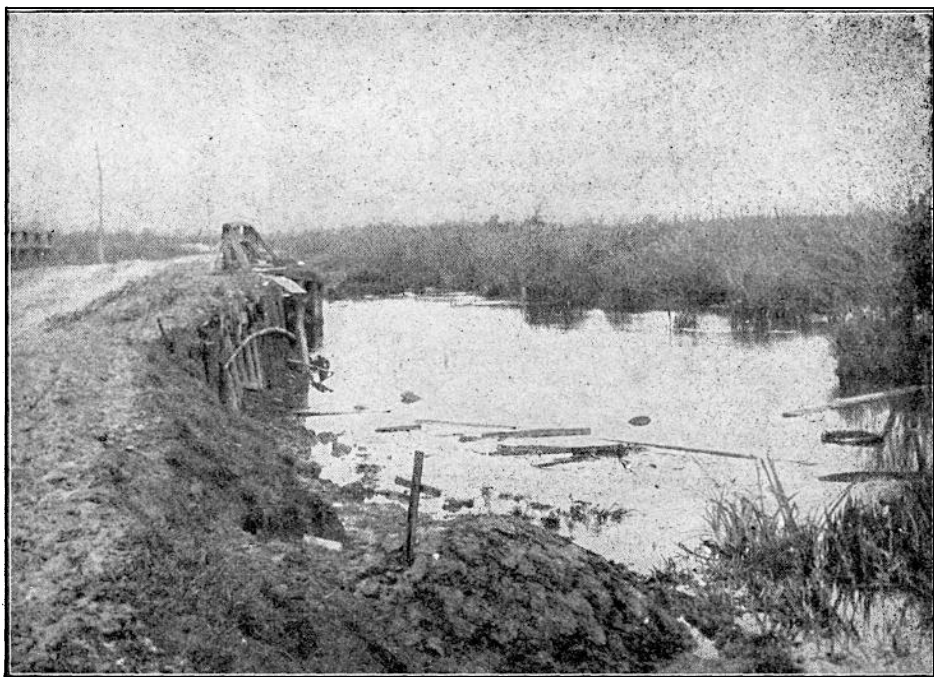
nem adták meg magukat. Egyrésztük menekülni próbált a Száván át, másrésztük abban a segítségben bizakodott, mely a szerb parttól közeledett. A szörnyű csatazajt ugyanis meghallották messze kilométerekre a folyó mentén, s Jaraktól délre több szerb csapat megkísérelte, hogy a sötétség leple alatt kompokon átkel a Száván s meglepetésszerűen hátbatámadja a mieinket. Egy századunk azonban a kibukkanó hold fényénél észrevette a közeledő kompokat s azonnal sortűz alá fogta, úgy hogy egyetlen szerb sem jutott át az innenső partra s nagyobb részük elpusztult.

A döntést eközben meghozta egyik gyalogszázadunk főhadnagyának hőstette, aki két tisztjával és néhány bakával a menekülő szerb tüzérségtől három teljesen felszerelt ágyút elragadva, azokat a pontonhíd ellen irányította, amely saját ágyúink által is tűz alá véve, csakhamar összeomlott. Erre meg szörnyűbb kavargás keletkezett. A hídon tolongó szerb tü-

zéréség jórésze a vízbe bukkott, mások a gránátok, srappnelek és puskagolyók záporában pusztultak el. Az innenső hídfőnél rekedt szerbek egy része erre szintén a Szávába vetette magát s úszva próbált menekülni, ezek azonban nagyjából részben a mi golyóinktól pusztultak el, részben a folyóba fulladtak. A többi szerb csapat azután megadta magát. Sorba szedték el fegyvereiket s kísérték őket el a harc színhelyéről. A nevezetes jelenetet pedig a hold szelid fénye mellett az égő és robbanó szerb lőszerkocsik vörös fénye világította meg.

A tulajdonképpeni ütközet éjjel 10 óra felé ért véget, tehát körülbelül 11 óra hosszát tartott. Maga az egész hadműve-

let a szerb átkelés megkezdésétől számítva nem egész 24 óra alatt ért véget. Persze hátra volt még a zsákmány biztosítása s a vidék megtisztítása az elrejtőzött menekülőktől. Csapatunk egy része még az éjjel átkutatta a vidéket s elfogta a rejtőzködőket. De azért még napok multával is találtak a magas kukoricásokban bujkáló katonákat és komitácsikat.

Részlet a szávamenti csatálér obrenováci szakaszából.

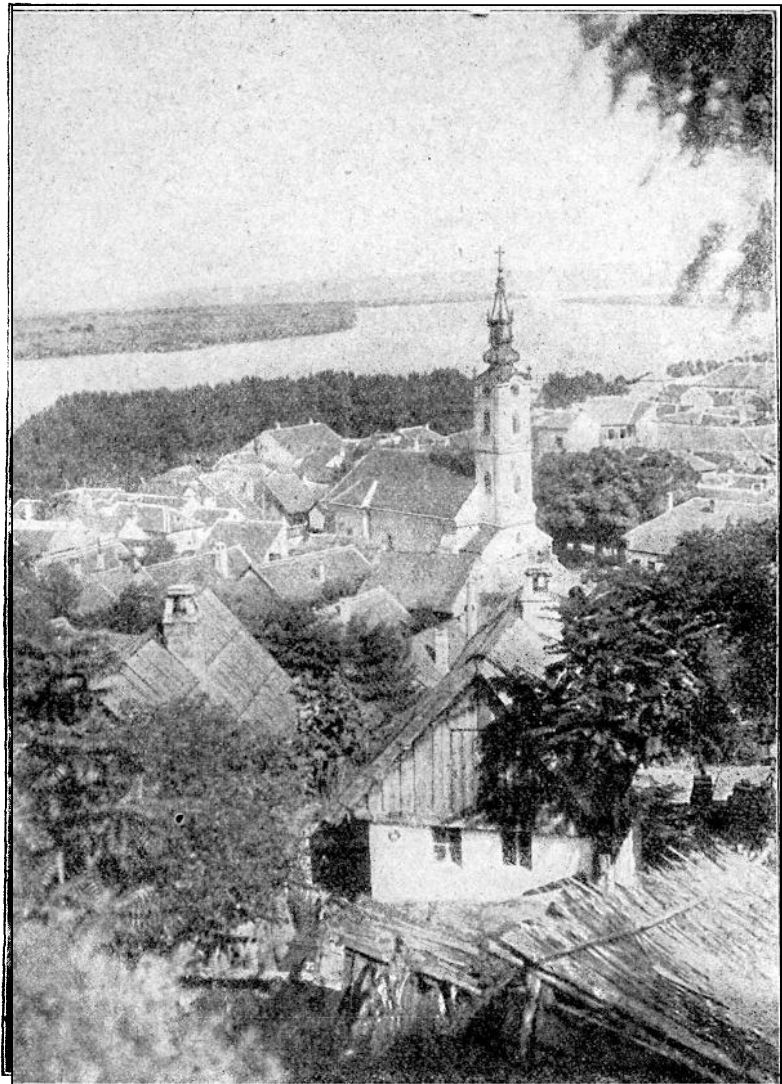
Az ütközet után az eredmény számbavétele megállapította, hogy a szerbek közül foglyul esett 5000, köztük 68 tiszt, elesett és megsebesült 4000, nem számítva azokat, akik a folyóba veszttek, vagy a folyón át való menekülés közben kaptak lövést. Ezenkívül elfoglaltunk négy ágyút, két zászlót (a 12-ik és 15-ik szerb gyalogezred zászlaját), 10 gépfegyvert, igen sok lőszert és az egész trént. Ezenkívül Matics bandavezér egész komitácsi-csapata megsemmisült.

Igy végződött a szerbek első betörési kísérlete. A betörő csapat vezére, mint az ütközet után kiderült, Stepanovics tábornok volt, maga a csapat a híres Timok-hadosztály, mely a balkáni két háborúban a törökökkel és bolgárokkal szemben egyaránt kitűnt rettenthetetlenségével, s amely a jarak—rumai vonalon vívott ütközetben úgyszólván megsemmisült.

A MÁSODIK SZERB BETÖRÉS.

A Timok-hadosztálynak Mitrovicánál s az e községtől kelet-délkeletre terjedő Száva-szakaszon való betörésével egyidőben a szerbek még több ponton átkeltek a Száván. Kisebbségek voltak ezek, amelyek a Mitrovicához közelfekvő Jarakon kívül Klenák, Kupinová és Progar községeknél csónakokon és kompokon, Jakovónál pedig szintén ponton-hídon törtek be a Szerémségbe. A Timok-hadosztály huszonegy óra alatt való megsemmisítése gátat vetett volna e csapatok további előnyomulásának, ha közben a szerb hadvezetőség legalább egy újabb hadosztályt (valószínűleg a Sumadiadivíziót) nem küldött volna az előnyomulás támogatására. Ezek az újabb csapatok Obrenovac—Progarnál, Prhovo—Novcszelónál, Kupinová és Orcsa—Grabovácnál átkeltek a Száva főbb pontjain. Hozzájuk csatlakozott egy több ezer főnyi szerb csapat, mely eladdig Belgrád alatt állott, ahonnan nyugatra kanyarodva, Ostruznicánál lépte át a Szávát és egyenesen észak felé tartott.

Mindezekkel a betörésekkel egyidejűleg a szerb csapatok Belgrádtól keletre és délkeletre

Zimony látképe déli oldalról. A Leipz. Presse-Büro felv.

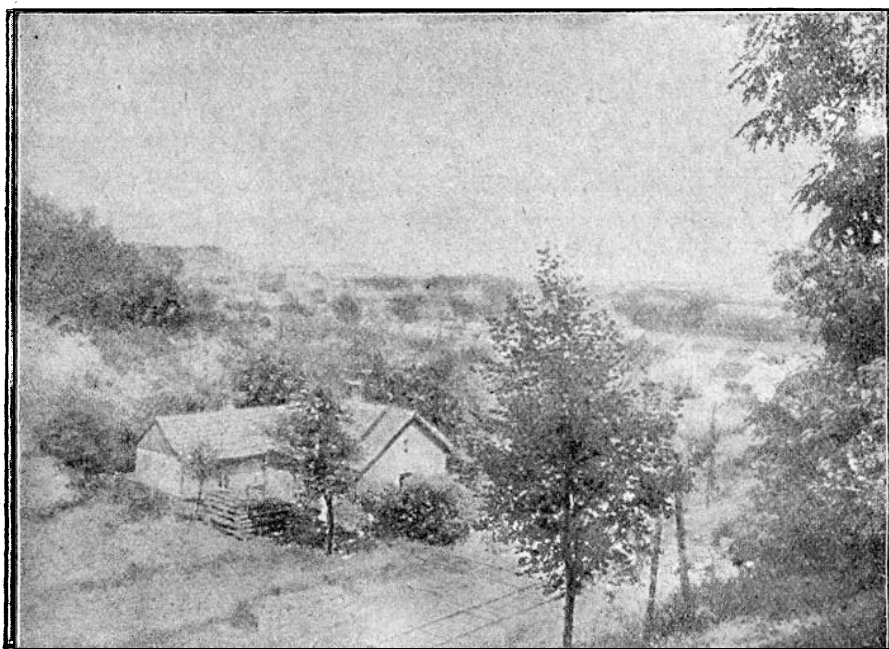
is több ponton átkeltek a Dunán. Főerejük Velikoszelo községnél tört előre Pancsova irányában.

A Szerémségbe betört csapatok előbb gyülekeztek s azután két oszlopban megindultak Indija irányában. Közben persze ellepték a Duna—Száva-szögletben fekvő szerémségi községeket, melyeknek szerb ajkú lakosságát igyekeztek megnyerni a maguk számára. Ahol ez nem sikerült — és a legtöbb helyütt ez volt az eset — ott gyujtogattak és harácsoltak, elhajtván a szegény földnépének minden marháját.

Déli hadvezetőségünk ezzel a második betöréssel szemben éppen úgy járt el, mint a Timok-hadosztállyal szemben. Hagyta a szerbeket nyugodtan gyülekezni. Erőit hátrább vonta és lesállításba csoportosította. Ezt annál

könnyebben tehetette meg, mert előőrseink és határmegfigyelő járőreink az első percben észrevették és jelentették a szerbek átkelését, ami lehetővé tette Krausz altábornagynak, hogy ott bocsátkozzék ütközetbe a betört ellenséggel, ahol azt a legelőnyösebbnek találja. Az altábornagy ugyanazt az eljárást követte a második betörésnél, mint a Timok-hadosztállyal szemben. A szerbek, bár okulhattak volna a Timok-divízió sorsán, amelyről akkor már tudomásuk volt, ismét beleestek az óvatlanság hibájába s élükön egy ezredzenekarral, könnyű tűzérsséggel és számos gépfegyverrel nyugodtan nyomultak előre. Egyik részük kitért keleti irányba és bevonult Zimony városába is, ahonnan közeledtük hírére, épp úgy mint a szávamenti községek-ből, ezrével menekültek el a lakosok.

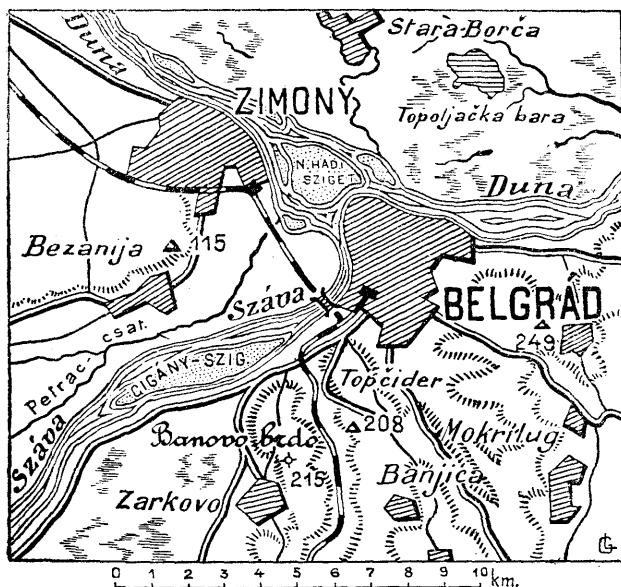
Közben a szerbek főereje továbbnyomult Indija felé és egyenesen beleszaladt határvédő csapataink félköralakú lesállításába. Heves harc indult meg, amely azonban a jarak—mitrovicai ütközetből annyiban tért el, hogy a terepviszonyok itt nem voltak olyan előnyösek számunkra, mint amott. Amellett a szerbek egyrészt na-

Zimony mellett. A vasúti bevágás eleje, ahol vasúti ezredünk egyik százada 1914 szept. 14-én a betörő szerbekkel harcolt.

»A Nagy Háború«
eredeti felvétele.

gyobb számmal és szélesebb vonalban nyomultak előre, másrészt hátsó összeköttetésük a Száva erős behajlásánál fogva oldalról vagy hátbatámadással sokkal nehezebben volt fenyegethető, mint a szeptember 6-iki ütközetben. Végül pedig a szerbek, mihielyt észrevették, hogy hadvezetőségünk hasonló taktikát követ el velök szemben, mint Jarak-Mitrovicánál, azonnal rendszeres ütközetbe állásba mentek át, beásták magukat, minden fedezéket felhasználtak, úgy hogy sokkal hosszabb és szívósabb harc fejlődött ki, mint pár nappal előbb a Timok-hadosztály esetében. A sikernek gyors kivívását megnehezítette az is, hogy éppen ezekben a napokban szeptember 8—9-én déli haderőnk főparancsnoksága újabb offenzívát indított meg Szerbia ellen a Drinán át, Loznicánál. Ez újabb offenzíva okából aránylag gyenge erőink állottak az Aldunán és a Szávának szerémségi szakaszán. Ezeket az erőket tehát még oda kellett szállítani a Szerémségbe és az Aldunához. Így történt, hogy a szerbek 8-tól 14-ig, tehát körülbelül egy hétig tanyázhattak Batajnicában, Ó- és Uj-Pázuában, meg egyéb szávamenti községekben, s néhány napig tanyázhattak Zimonyban és Pancsován is. A mi csapataink ez idő alatt kemény, de óvatos harcot folytattak a betört ellenséggel. Krausz altábornagy intézkedéseit a rendelkezésre álló erőkhöz mérte, nem erőszakolta a sikert, csakhogy semmit se kockáztasson és

204 A Száva—Duna szöglete Zimonyval és Belgráddal.

megvárta, amíg Pétervárad felől megfelelő segítség érkezik.

A megerősítő csapatoknak a kellő pontokon való harcbevételével a szerémségi ütközet, amely addig több napon át ide-oda ingadozott, egyszerre javunkra fordult. Tüzérségünknek sikerült a szerbekkel szemben igen kedvező állásokat elfoglalni, ahonnan pusztító tüzelés alá foghatta az ellenséget. Ismét kiderült tüzérségünk fölénye a teljesen modern gyorstüzelő ágyúkkal felszerelt szerb tüzérség fölött. A szerbek granátjainktól és srapeljeinktől borzalmas veszteségeket szenvedtek. Ennek dacára szívósan tartották magukat még akkor is, amikor egyik dandárunknak kiválóan sikeres mozdulata a szerbek oldalát veszélyeztette s az egész szerb hadsereg útját a Szávától elvágta. A szerb parancsnok, hogy megóvja seregét a Timok-divízió sorsától, vad támadásokkal próbált keresztültörni a mi, majdnem háromnegyed köralakban húzódó hadállásainkon. El kell ismernünk, hogy ezekben az áttörő kísérletekben a szerbek nagy vitézséget, valóságos halálmegvetést tanúsítottak. A mi derék csapataink azonban minden támadást visszavertek s végül nagyszerű ellentámadásokkal, általános szuronyrohammal teljesen összeroppantották a Szerémségbe betört szerb sereget is. Megisméltódott a Timok-divízió pusztulásának képe: rendetlenül menekülő szerb sorok, melyek összetörnének a Szávaparton, szerteszaladó csapatrészek, amelyek egyedekre bomolva eltűnnek a Szerémség végtelen kukoricásaiban, közben mindenütt a körülzárt csatatéren felfordult szekerek, egy-egy összelőtt ellenséges ágyú, elhagyott munióskocsik és az ágyúdörgés és puskaropogás közepette ijedten szaladgáló marhacordák, amelyeket a szerbek a mi földünkön tereltek össze, hogy átlopják a saját országukba. Gazdátlanul maradt zsákmánya volt ez a harácsoló, fosztogató csapatoknak, amelyek veszni hagytak minden rablott holmit, csak hogy pusztát életüket mentse.

Igy végződött a második szerb betörés egy újabb, hadosztálynál is nagyobb szerb sereg pusztulásával. Sok ezer fogollyal és 3000-nél jóval több halottal fizették meg a szerbek ezt a betörési kísérletüket is. Hadvezetőségünk joggal jelenthette, hogy a »Szerémségbe betört szerb csapatokat katasztrófális vereség érte«. Ez a jelentés szeptember 16-án jutott nyilvánosságra, maga a döntő győzelem azonban már szeptember 14-én este ki volt

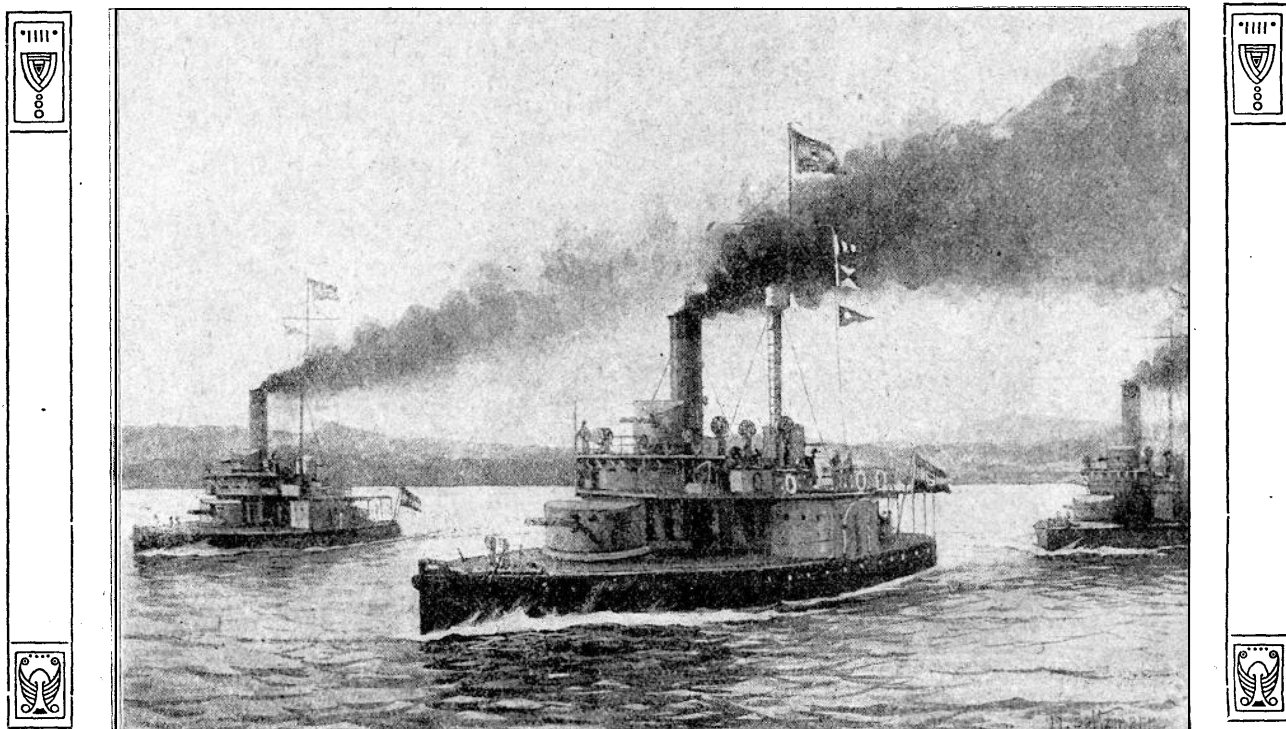

Katonáink leszállásban.

küzdve, úgy hogy e napon már egyetlen szerb katona sem állott Magyarország területén.

A Pancsova irányában előretört több ezer főnyi csapatokat ugyanis egészen hasonló sors érte. Itt szintén ágyúzással kezdődött a szerbek átkelése szeptember 12-én. A szerb ágyúk nem kímélték Pancsova nyílt városát sem, ahol több épületet összeromboltak s tüzet is okoztak. Pancsován túl, ahová a pancsovai Dunaszakaszon álló határőrcsapataink visszavonultak, Pancsova és Dolova között magyar népfelkelőcsapatok megállították és megfutamtították a szerbeket, akik azután a Dunán át való menekülésük közben monitoraink ágyútüzébe kerülve, borzasztó veszteségeket szenvedtek.

A Bánátból és Szerémségből érkező vész hírek hallatára Zimonyból is sietve menekültek el az ott dőzsölő szerb tisztek, úgy hogy Zimony város tanácsa már szeptember 12-én közhírré tehetette, hogy: »az itteni katonai parancsnokság közlése szerint Zimony városára vonatkozóan mindennemű veszély megszűnt, amennyiben csapataink a szerbeket az egész vonalon a Száva túloldalára kergették«. Valóban,

Cirkáló monitoraink a Dunán.

már szeptember 13-án újból megindult a vasúti közlekedés Ujvidék és Zimony között, amelyet a szerb betörések folytán szeptember második hetében megszüntettek, úgy, hogy a vonatok körülbelül egy héten át Magyarországból csak Ujvidékig közlekedtek. A szerbek természetesen megrongálták a vasútvonalakat is, s ezért a közlekedés megnyitását megelőzte vasúti ezredünk egyik századának előnyomulása a vonal megvizsgálására s esetleg helyreállítására. Ez a vasúti század munkája közben még ellenséges csapatöredékek támadásával is kénytelen volt szembeszállani. A zimonyi vasúti bevágásnál történt ez: a vasúti század előbb harccal űzte el az ellenséget s aztán elvégezte feladatát.

Am azért előfordult, hogy egy-egy ilyen vonatra több lövést tettek. A merénylők szerb katonák és komitácsik voltak, akik a 14-iki döntő győzelem után széjjelszóródva rejtőztek bozótokban, kukoricásokban, s akiknek összefogdosása még nagyobb munkát adott, mint egy héttel előbb a Timok-divízió bujdosóinak ártalmatlanná tétele. Ezek a bujdosók, akik a Száva mentén álló határbiztosításunk miatt nem tudtak szerb földre visszaszökni, még sokáig veszélyeztették a vidéket. Eleinte katonai portyázó csapatok kutatták át a vidéket s fogdosták őket össze, később, szeptember közepe után több száz csendőr vette át ezt a munkát és fejezte be igen eredményesen.

ÖSSZEFOGLALÁS.

A »Magyarország elleni offenzívának«, vagy mint a szerbek a külföldön való hangulatkeltés céljából hirdették, a »Budapest felé való előnyomulásnak« nevezett szerb betörések tehát a következő három fő hadműveletben csúcsosodtak ki: 1. Előnyomulás Ruma felé. 2. Előnyomulás Indija felé. 3. Előnyomulás Pancsován át a Bánátba.

A többi apró csatározás, ami ez idő alatt déli határainkon előfordult, mint például kisebb csapatok átkelése a Dunán Szemendriánál, Orsova és Zimony bombázása, ezzel a főhadművelettel csak nagyon lazán függ össze. Károkat okoztak, nagyobbrészt szállítóhajóinkat süllyesztették el, s a lakosságot rémítették, de eredménnyel nem jártak. Különben is ezekért a pusztításokért a mi tüzéségünk alaposan megfizetett. Monitorainkkal együtt több ízben bombázta Belgrádot, széjjellötte a szerbek fényezőit és sáncait, s magát a fővárost több helyen felgyújtotta. Mindezekkel a tüntető ágyúzásokkal és apró átkelésekkel a szerbeknek az volt a céljuk, hogy a figyelmet a főhadműveletekről eltereljék.

Maga a főhadművelet szinte példája az elbizakodott, megfontolatlan s a pillanatnyi siker kilátása által megtévesztett hadvezetésnek. A szerbek támadásra szánt haderejüket mintegy

A 38. gyalogezred csapatai kiűzik a szerbeket Boljevci szerémségi helységéből.

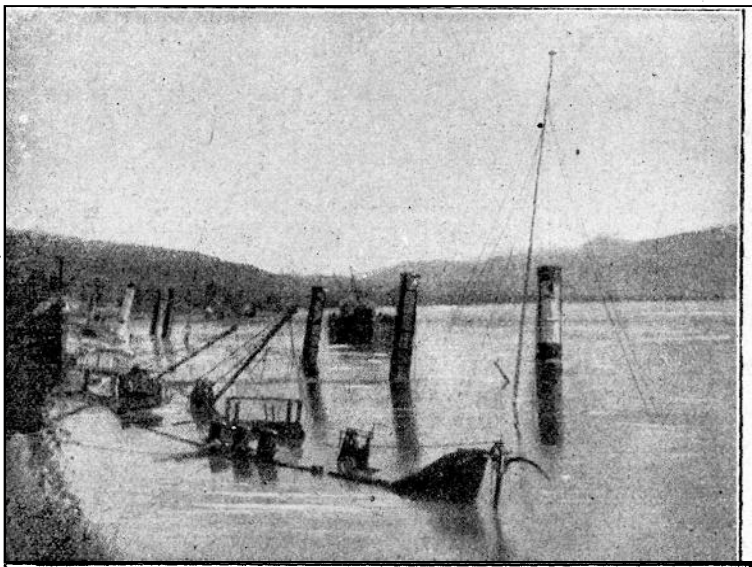
Glock Tibadar százados rajza.

130 kilométernyi vonalon osztották el a Duna és a Száva mentén, ahelyett hogy egy pontban döntő csapásra vonták volna össze azt a mintegy három hadosztályú haderőt, amely ez előnyomulás céljaira, illetve kezdőműveleteire rendelkezésükre állott s amely ilyen hosszú vonalon való általános hadműveletre nem lehetett elegendő. Ennek a helytelen stratégiának volt következménye az, hogy az ilyképpen szétforgácsolt erők külön-külön csoportokban vereséget szenvedtek. Kétségtelen, hogy a szerb betörések egyes irányai között az összefüggés tetszetősnek látszhatott. Főtámadásul nyilván a szerémségi előnyomulás volt szánva, Indiján, mint vasúti gócponton át egyenesen Újvidék—Pétervárad ellen. Ettől nyugatra a Timok-divízió mitrovicai betörésének nyilvánvalóan az volt a rendeltetése, hogy a szerémségi fő-sereg balszárnyát Horvátország és Bosznia felől fedezze, a Szávával párhuzamosan futó vasútvonalat elfoglalja s ezáltal nyugat felől való csapateltolásainkat megakadályozva, a szerémségi szerb erők zavartalan előrenyomulását biztosítsa. Hasonló lehetett a Pancsova irányában betört szerb csapatok rendeltetése is: a szerémségi erők jobbszárnyát kellett a Bánát felől fedezniök. Az alapgondolat az Újvidék elleni offenzíva volt, amelynek számára a két legrövidebb útirányt választották: a Timok-hadosztálynak Jarakról csak mintegy 50, a Sumadia-hadosztálynak pedig 60 kilométert kellett megtenni, hogy elérje Újvidéket és Péterváradot. Mivel azonban a szerbek e hadműveleténél az előnyomuló erők a nagy távolságok folytán szét voltak szakítva, ami a három előrenyomuló oszlopnak együttműködését úgyszólván lehetetlenné tette, s mivel továbbá idő tekintetében sem hajtották azt végre egyöntetűen, az egész vállalkozásnak csúfos kudarccal kellett végződnie, különösen azzal a taktikával szemben, amelyet hadvezetésünk a hadtörténelem ősrégi tapasztalatai szerint alkalmazott mindig, amikor hosszú határvonalaknak aránylag gyengébb erőkkel való megvédéséről volt szó. Ismét bebizonyult, hogy mennyivel helyesebb a látszatokkal és a hozzá nem értők ijedőségével nem törődve, inkább saját területünk részeit is az ellenséges betöréseknek kiszolgáltatni s hátrább fekvő közép-pontokon helyezni el az együttartott erőket s azután e központokból

bármely fenyegetett pontra vetni a szükséges csapatokat, ami az ilyen központi elhelyezésnél egyszerre többirányban is lehetséges.

A szerb betörések dicsőséges visszavétele nemcsak katonáinknak vitézségben való fölényét, hanem hadvezetésünknek felsőbb-ségét is megmutatja. De hadászati jelentőségüket messze felülmúlta erkölcsi hatásuk. A lembergi nagy csata válságos napjaiban egycnesen megváltó hatással volt a közvéleményre s nagy befolyással a balkáni népek hangulatára, amelyet Oroszország a lembergi visszavonulás kapcsán ellenünk próbált fordítani. Ennek a hatásnak jelei megnyilatkoztak az egész Balkánon, de különösen Bulgáriában, melynek közvéleményét a Timok- és a Sumadia-hadosztály pusztulása megerősítette a ruszofilek mesterkedéseivel szemben. Hiába próbálták meg a szerbek győzelmeik hírével elárasztani a Balkánt és az egész külföldet. Hiába támogatta őket a félrevezetésnek ebben a hadjáratában ellenségeinknek, de különösen az akkor még szövetséges Olaszországnak sajtója. A megsemmisített szerb hadosztályok vízbefúlt katonáit lefelé sodorta a Szávafolyó árja a Dunába, ahol Románia és Bulgária dunaparti lakói saját szemükkal győződhetek meg a szerb győzelmi hírek hazug voltáról.

Hogy mennyire mentek e téren ellenségeink, bizonyítja az a hivatalosan közzétett adat, hogy egyik szerb jelentés szerint 180.000 szerb átlépte a Szávát, megverte az osztrák-

»A Nagy Háború« eredeti felvétele.
Az ógradinai Duna-szakasz, ahol a »Széchenyi«, »Erzsébet«, »Hildegard«, »Albrecht«, »Tokaj«, »Galatz« és »Ferdinand Max« nevű dunai hajóinkat és 11 uszályt a szerbek ágyútüze elsüllyesztett.

magyar hadsereget s egyenesen Budapest felé nyomul előre. Jelentették ezt ugyanakkor, amikor már egyetlen szerb katona sem állt Magyarország területén, s amikor Szerbia helyzete már a háború első hat hetének nyomában egyre súlyosbodott. Az események gyorsan rácsáfoltak a semlegesek megmozdítása végett világgá kürtölt hazugságokra s a mesterkedések kudarcát az sem enyhítette, hogy Miklós cár a Szent György-rend lovagjává nevezte ki Sándor szerb trónörökösét. A Balkán-államok tisztán láttak, nem mozdult meg Románia, sem Bulgária, sőt ez utóbbi a szerb kormány ismételt kérése ellenére is megtagadta a Szerbiának szükséges cikkek kivitelét.

A »Magyarország elleni offenzíva« mellett hasonló »offenzívákat«, helytelen alapon dolatra épített betöréseket, rendeztek a szerbek

és a montenegróiak Bosznia-Hercegovina keleti és déli határain is. Ezek azonban stratégiailag már szorosan összefüggnek déli haderőink szeptember első harmadának végén megkezdett újabb, második offenzívájával, amelyre a Drinán át már régebben készült hadvezetőségünk. A Timok-hadosztály megsemmisítése, valamint a többi szerb betörés kudarcra azonban nemcsak nemzetközi hatásaiban volt súlyos, hanem katonai következményeiben is. A szerb határok ugyanis a betörő hadosztályok pusztulása után védtelenül maradtak. Csapataink kihasználva ezt a helyzetet, több ponton átkeltek a Száván, északról is behatoltak Szerbiába, ott megfészkeltek magukat s ezzel megvetették alapját második szerbiai offenzívánknak, amely a szerbeknek minden további betöréstől való kedvét elvette s amelyről egy későbbi fejezetben lesz szó.

